

Predatie van een ei van een Stormmeeuw *Larus canus* door een mannetje Bruine Kiekendief *Circus aeruginosus*

Ate Dijkstra

Eind mei-begin juni brachten wij onze vakantie op Vlieland door. Op 5 juni fietste ik, na me een paar uurtjes op het strand te hebben beziggehouden met schelpen en schelpengruis, terug naar het zomerhuisje. Het was 17.45 uur. Plotseling hoorde ik rechts van mij een Scholekster alarmeren. Een paartje Stormmeeuw voerde steeds opnieuw stootduiken uit boven en in een diepe duinkom. Daar was wat aan de hand. Voorzichtig liep ik naar de duinkom om te zien wat de oorzaak was van het alarm. Eerst zag ik niets wat een verklaring kon leveren. Plotseling vloog uit wat grote pollen (helm)gras in de duinkom een mannetje Bruine Kiekendief op. Nadere inspectie van de pollen (helm)gras leverde een nest op van een Stormmeeuw met daarin twee eieren. Een ei was gaaf. Het andere ei lag in enkele grote scherven met daarin nog wat eiwit en restanten van de dooier. Uit het aantal aanwezige eieren, maar ook uit de inhoud, bleek dat de eieren zeer recent waren gelegd en nauwelijks waren bebroed. Hoewel geen 'heterdaadje', het daadwerkelijk kapotmaken van het ei en het consumeren van de inhoud heb ik niet waargenomen, neem ik aan dat de Bruine Kiekendief de dader was.

Discussie

De waarneming deed me direct denken aan video-opnamen die gemaakt zijn bij een onderzoek naar de predatoren van onze geliefde weidevogels. Tot verbazing van de onderzoekers werd tweemaal, op verschillende locaties, waargenomen hoe een Bruine Kiekendief zich te goed deed aan de eieren van een Kievit. Tijdens dat onderzoek werd ook een andere roofvogel, namelijk een Havik, betrapt op de consumptie van een ei (Teunissen *et al.* 2005). Dat Bruine Kiekendieven af en toe een eitje consumeren is dus bekend, ook uit de oudere literatuur voor Nederland en de rest van Europa (Koks & de Boer 1994, Clarke 1995). Hetzelfde geldt voor de Grauwe Kiekendief. Vrijwel jaarlijks worden bij die soort eieren als prooirest in braakballen aangetroffen (Koks *et al.* 1994, Koks 1995, Koks & Visser, 1997, 1998 2000, Koks *et al.* 2002, 2003, 2004, Trierweiler *et al.* 2006, Visser *et al.* 2007, Visser *et al.* 2008). Theoretisch kunnen eirestanten ook via de consumptie van vogels worden opgenomen, maar mijn waarneming laat duidelijk zien dat rechtstreekse predatie zeer wel mogelijk is. Verder laat mijn waarneming zien dat eieren in een pril stadium kunnen worden gepredeerd; het legsel was nog niet eens voltallig. De veronderstelling dat het bij eipredatie door roofvogels mogelijk nesten betreft waar de eieren op het punt van uitkomen stonden (en geluid dus een rol kan spelen bij het opsporen ervan, omdat de kuikens luidkeels in het ei piepen), blijkt geen algemene geldigheid te hebben.

Naar de reden van dit eipredatiegedrag kan men slechts gissen. Moet de inhoud van het ei gewoon energie opleveren of gaat het hier om het verkrijgen van noodzakelijke mineralen of bepaalde stoffen voor het eigen welzijn of eiproduktie. Aangezien het in mijn geval om een mannetje Bruine Kiekendief ging, is dat laatste zeker niet aan de orde.

Een (kleine) speurtocht door de literatuur bevestigt dat kiekendieven obligate eierrovers zijn. De Australische Bruine Kiekendief *Circus approximans*, vroeger een ondersoort van de Bruine Kiekendief genoemd maar tegenwoordig een aparte soort, is verschillende keren op eipredatie betrapt (Marchant & Higgins 1993). In Nieuw-Zeeland werd eipredatie door deze soort op video vastgelegd. De vier eieren in een legsel van de Kleine Bonte Aalscholver *Phalacrocorax melaleucos* werden op het nest verorberd. Uiteindelijk werden 13 van de 25 nesten van deze aalscholversoort door de Australische Bruine Kiekendief gepredeerd (Powlesland *et al.* 2002). In Nieuw-Zeeland is ook eipredatie bij een andere en grotere aalscholversoort, de Bonte Aalscholver *Phalacrocorax varius*, vastgesteld (Parkin 1950). Australische Bruine Kiekendief waren ook verantwoordelijk voor eipredatie bij de Pukeko *Porphyrio porphyrio melanotus*, een ondersoort van de Purperkoet (Haselmayer & Jamieson 2001). Van de 20 gepredeerde nesten werd bij de predator op heterdaad betrapt; de eieren werden op het nest geconsumeerd. Bij 14 andere gevallen speelden, gezien het predatiebeeld, Australische Bruine Kiekendieven eveneens de hoofdrol. Eipredatie werd hier in verband gebracht met het verdwijnen (door een virusziekte) van het Konijn als prooidier, waardoor overgeschakeld werd op andere energiebronnen (Haselmayer & Jamieson 2001). In een ander deel van de wereld, Guyana, is waargenomen hoe 3 van de 51 nesten van de Jacana *Jacana jacana*, een ralachtige die door zijn lange tenen in staat is over drijvende waterplanten te lopen, van hun eieren werden beroofd. De dader was de Langvleugelkiekendief *Circus buffoni*. In één geval werd gezien dat de eieren in de poot werden meegenomen en elders werden geconsumeerd (Osborne & Beisinger 1978).

Verder voor de schelpiefhebbers onder u. Het resultaat van het 'schelpengruis' was ondermeer een achttal gewone wenteltrapjes *Epithonium clathrus*. Verder de nodige fossiele schelpen uit het Eemien, zoals twee 'fossiele' stootandjes van *Dentalium vulgare*. veel horentjes van *Bittium reticulatum*, veel fossiele grijze tapijtschelpen *Venerupis senescens* en fossiele gedoornde hartschelpen. Toen ik langs de waterlijn liep spoelde een dode maar zeer verse rode vis aan. Het bleek om de zeebaarbeel, rode mul of 'Koning van de poot' *Mullus surmuletus* te gaan. Hij schijnt heel lekker te smaken. Mogelijk samenhangend met veranderingen van het klimaat duikt deze zuidelijke soort steeds vaker op in de noordelijker wateren. Kortom, op een eiland is altijd wat te beleven.

Summary

Dijkstra C. 2009. Marsh Harrier *Circus aeruginosus* takes egg of Common Gull *Larus canus*. De Takkeling 17: 58-61.

On 5 June 2008, 17.45 h, two adult Common Gulls were heard alarm-calling in the dunes of the Dutch Wadden Sea Island of Vlieland. Upon approaching, a male Marsh Harrier was put up from the vegetation, where an incomplete clutch of a Common Gull was found. One of the eggs was freshly broken, the other was still intact. Although the actual act of depredation was not witnessed, the Marsh Harrier was thought to have been responsible for the broken egg. The presence of egg yolk and albumen showed the egg to have been fresh, which refutes the possibility that the harrier might have located the nest by hearing pipping chicks.

Literatuur

- Clarke R. 1995. The Marsh Harrier. Hamlyn, London.
- Haselmayer J. & Jamieson I.G. 2001. Increased predation on pukeko eggs after the application of rabbit control measures. *New Zealand Journal of Ecology* 25: 89-93.
- Koks B. & de Boer 1994. Prooikeuze van Bruine Kiekendieven *Circus aeruginosus* in Groningen in 1995. *De Takkeling* 4(2): 23-29.
- Koks B., Jonker M. & Visser E. 1994 Prooikeuze van Grauwe Kiekendieven in Oost-Groningen in 1994. *De Grauwe Gors* 22: 96-192
- Koks B. 1995. Grauwe kiekendieven *Circus pygargus* in Nederland in 1994 en 1995. *De Takkeling* 3(3): 32-42
- Koks B. & Visser E. 1997. Grauwe Kiekendieven *Circus pygargus* in Nederland in 1996. *De Takkeling* 5(1): 58-67.
- Koks B. & Visser E. 1998. Grauwe kiekendieven *Circus pygargus* in Nederland in 1997. *De Takkeling* 6: 66-78.
- Koks B. & Visser E. 2000 Grauwe Kiekendieven *Circus pygargus* in Nederland in 1999. *De Takkeling* 8: 64-80.
- Koks B. & Visser E. 2000. Grauwe Kiekendieven *Circus pygargus* in Nederland in 2000. *De Takkeling* 8: 199-210.
- Koks B., Visser E., Draaijer L., & Kleefstra R. 2002. De Grauwe Kiekendief *Circus pygargus* in Nederland in 2001. *De Takkeling* 10: 56-73.
- Koks B., Visser E., Draaijer L & Dijkstra C. 2003. Grauwe Kiekendieven *Circus pygargus* in Nederland in 2002. *De Takkeling* 11: 105-119.
- Koks B., Visser E., Draaijer L., & Dijkstra C. 2004. Grauwe Kiekendieven *Circus pygargus* in Nederland in 2003. *De Takkeling* 12: 66-75.
- Koks B., Visser E., Draaijer L., Dijkstra C. & Trierweiler C. 2005. Grauwe Kiekendieven *Circus pygargus* in Nederland in 2004. *De Takkeling* 13: 65-79.
- Marchant S. & Higgins P.J. 1993. *Handbook of Australian, New Zealand & Antarctic Birds*. Vol 2. Oxford University Press, Oxford.
- Teunissen W., Schekkerman H & Willems F. 2005 Predatie van weidevogels. Op zoek naar de mogelijke effecten van predatie op de weidevogelstand. Sovon-onderzoeksrapport 2005/11. Sovon Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen.
- Osborne D R.& Beissinger S. 1979. Long-winged Harrier predation on Wattled Jacana eggs *Wilson Bulletin* 91: 470-471.

- Parkin C.H.. 1950 Large pied shags victimised by harrier, Little Barrier Island. New Zealand Bird Notes 3: 230
- Powlesland R.G., Luke I.J. & Jansen P. 2002. Predation by Australasian Harrier (*Circus approximans*) of Little Shag (*Phalacrocorax melanoleucos*) clutches. Notornis 49: 266-268
- Trierweiler C., Koks B., Visser E., Draaijer L., Ploeger J. & Dijkstra C. 2006. Grauwe Kiekendieven *Circus pygargus* in Nederland in 2005. De Takkeling 14: 54-67.
- Visser E., Koks B., Trierweiler C., Ploeger J. & Draaijer L. 2007. Grauwe Kiekendieven *Circus pygargus* in Nederland in 2006. De Takkeling 15: 73-84.
- Visser E., Koks B., Trierweiler C., Arisz J. & van der Leij R.-J. 2008. Grauwe Kiekendieven *Circus pygargus* in Nederland in 2007. De Takkeling 16: 130-145.

Adres: Dobbewal 62, 9407 AG Assen, A.Dijkstra@drenthe.nl

Jonge Bruine Kiekendief in Waterland-Oost, 15 juli 2007 (Nirk Zijlmans). Met hun naar voren gerichte ogen en oren zijn kiekendieven uitstekende geluidsjagers in vergelijking met andere roofvogelsoorten. Juvenile Marsh Harrier after fledging, Waterland-East, 15 July 2007.